

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Emotionally focused family therapy – Restoring connection and promoting resilience

James L. Furrow, Gail Palmer, Susan M. Johnson, George Faller & Lisa Palmer-Olsen (2019). New York: Routledge. 336 pp. € 42,50. ISBN 978 1 1389 4801 3

Bert De Lange

Mijn interesse voor het *emotionally focused family therapy* (efft)-model was gewekt na een studiedag bij Context, centrum voor relatie- en gezinstherapie van het UPC KU Leuven, met James Furrow en Gail Palmer, in oktober 2018. Toen het boek in de zomer van 2019 uitkwam, was ik nieuwsgierig hoe de auteurs samen met hun collega's het emotionally focused therapy (eft)-kader verder zouden uitwerken voor de toepassing binnen gezinstherapie.

Het lijvige boek is opgebouwd uit drie delen. In het eerste deel van het boek beschrijven de auteurs de eft-theorie en -praktijk toegepast op de gezinstherapie. Dit eerste deel bestaat uit drie hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk omvat een overzicht van de belangrijkste principes van het eft-model, met onder meer de vijf basisbewegingen in de eft-tango. Daarna gaan de auteurs kort in op het verschil tussen eft-koppeltherapie en eft-gezinsbehandeling. Ze omschrijven de eigenheid van eft om zo naar de eft-innovaties voor de gezinstherapie te gaan. Hierbij bespreken ze drie pijlers: de focus op emotie, de nadruk op scheidingsstress en het belang van een correctieve emotionele ervaring.

In het tweede hoofdstuk leggen de auteurs de twee basisconcepten, 'hechting' en 'emotie', in detail uit. Vanuit een situering van hechting in de systeem- en gezinstherapie behandelen ze de gelijkenissen en verschillen met andere gezinstherapie-

stromingen die ook met hechting en emotie werken, zoals onder meer de *attachment focused family therapy* (afft) (Hughes, 2011) en de *attachment based family therapy* (abft) (Diamond, Diamond & Levy, 2014).

In het laatste hoofdstuk van het eerste deel passen ze het veranderingsproces van het eft-model toe op de gezinstherapie. Hierbij overlopen Furrow en zijn collega's aan de hand van enkele voorbeelden kort de drie stadia van het eft-model. De centrale focus, die in de rest van het boek gedetailleerd wordt uitgewerkt, omvat de relationele blokkades in hechting bij het kind en in het zorggeven bij de ouder. Hierbij geven de auteurs bijzondere aandacht aan de meest gestresseerde dyade (ouder-kind) of triade (twee ouders en kind). In dit hoofdstuk gaan ze ook dieper in op het 'efft-beslissingsraamwerk' (p. 75). Hier lezen we dat de structuur van de efft-sessies afhangt van verschillende factoren, die gerelateerd zijn aan de samenstelling van het gezin, het probleem dat ze presenteren en de evolutie in de behandeling.

Vanaf het vierde hoofdstuk tot en met het achtste hoofdstuk belichten de auteurs de negen stappen in de drie fases van het efft-model, toegepast op het werken met gezinnen. Elk van deze hoofdstukken heeft een heldere opbouw. Nadat ze kort de doelen in een bepaalde stap doorlopen, gaan ze nader in op de toegangspoorten en aandachtspunten in die stap. Vervolgens bespreken ze de efft-interventies die tijdens die stap in het model worden gebruikt. Na enkele concrete voorbeelden ronden ze elk hoofdstuk af met een samenvatting en de belangrijkste praktijkpunten.

Het vierde hoofdstuk behandelt de eerste twee stappen uit de eerste fase (de-escalatie en ouderlijk engagement) van het eft-model. Hier zoomen de auteurs in op de manieren om met een gezin tot een

veilige werkrelatie te komen en op het maken van een eerste inschatting van de onveilige, destructieve interactiepatronen in het gezin. Tijdens de opbouw van een betrouwbare werkrelatie wordt veel energie geïnvesteerd in de participatie door de ouders in het proces. Dit gebeurt onder andere door aparte oudersessies te organiseren om dieper in te gaan op de werkrelatie, de ouderlijke beschikbaarheid, de hechtingsgeschiedenis bij de ouders en de ouders als ouderteam. Het doel is niet om de ouderlijke pedagogische strategieën aan te scherpen maar om de responsieve band tussen ouders en kind te verhogen.

Het vijfde hoofdstuk gaat dieper in op de derde en vierde stap van het negenstapenmodel, waarbij men vanuit het verhelderen van de individuele emoties in de interactiepatronen (stap 3) doorgaat naar het onderzoeken van de relationele blokkades in de ouderlijke zorg enerzijds en blokkades in de hechtingsnoden van het kind anderzijds. Zo verheldert een schema rond de relationele blokkades aan de hand van voorbeelden het wezenlijke van de negatieve gezinsinteractie-cirkels. In dit schema kun je de voortdurende wisselwerking en beïnvloeding zien tussen het aanklampend (*intensifying*) of terugtrekkend (*minimizing*) gedrag van de jongere en het aanklampend (*over-responding*) of terugtrekkend (*under-responding*) gedrag van de ouder.

Het zesde hoofdstuk belicht de eerste stappen uit de tweede fase (herstructureren van familiepatronen en posities), waarbij veel aandacht wordt geschonken aan de kwetsbaarheid van het kind en zijn hechtingsnoden.

Het zevende hoofdstuk is volledig gewijd aan de laatste stap van de tweede fase: het herstructureren van de familie-interacties, met de focus op het delen van hechtingsnoden en sensitief zorgende responsen. Hierbij gaan de auteurs uitge-

breid in op de plaats en het gebruik van een *enactment* in het efft-model.

Het achtste hoofdstuk neemt de lezer mee naar de laatste fase in het efft-model. De fase van de consolidatie bestaat nog uit stap 8, het verkennen van nieuwe oplossingen voor vroegere problemen vanuit meer veilige posities, en stap 9, het consolideren van de nieuwe posities en het versterken van de positieve patronen.

In het derde en laatste deel krijgen we de toepassingen van het efft-model op verschillende klinische realiteiten. Daarbij komen aan de orde: het werken met cliënten met een internaliserende stoornis (in het negende hoofdstuk), het werken met cliënten met een externaliserende stoornis (in het tiende hoofdstuk), het werken met nieuw samengestelde gezinnen (in het elfde hoofdstuk) en het werken met cliënten met traumatisch verlies (in het twaalfde hoofdstuk).

De meerwaarde van dit boek is dat de lezer uitgebreid en stap voor stap aan de hand van klinische illustraties wordt meegenomen in het efft-model. Er is een duidelijke structuur en een mooie afwisseling tussen theoretische diepgang en praktische toepasbaarheid. Ondanks de duidelijke, heldere opbouw, is dit boek evenwel soms moeilijk leesbaar. Voor mij kwam dit door een combinatie van het soms moeilijke taalgebruik en de vele herhalingen van termen en woorden. Als gezinstherapeut vroeg ik me verder af waarom de auteurs niet meer met het gehele gezin werken. Zowel in de theoretische omkadering als in de klinische casuïstiek verschijnt het gezin in zijn geheel vooral in het begin van het proces — om een inschatting van de gezinspatronen te maken — en op het einde van het therapeutisch proces — om de nieuwe, veiligere posities en patronen te verstevigen samen met het volledige gezin in de fase van de consolidatie.

In het boek vinden we uitgeschreven therapie sessies terug met de verschillende subsystemen. Vanuit het 'efft-beslissings-raamwerk' (pp. 75-79) lezen we verschillende argumenten om niet met het gezin in zijn geheel te werken. Maar klopt dit wel? Is het minder veilig en minder diepgaand als we bijvoorbeeld bij de tweede fase van de herstructurering van de familiepatronen het gezin in zijn geheel betrekken in plaats van enkel met verschillende subsystemen te werken? In het recent werken met een gezin met drie tienerdochters konden wij bijvoorbeeld samen stilstaan bij hun gedeelde hechtingsbehoeften en hechtingsangsten. Zo konden de zussen en ouders al in deze fase elkaar begrijpen, van elkaar leren en erkenning geven toen ze merkten dat zowel de hevige woedeaanvallen van de aanklampende jongste dochter als de afstand en isolatie van de terugtrekkende oudste dochter uitdrukking waren van een behoefte aan acceptatie en erkenning.

Daarnaast vond ik het jammer dat de auteurs over 'gezinstherapie' spreken, terwijl bijna alle klinische voorbeelden

jongeren boven de twaalf jaar betreffen. Ik vraag me af of de auteurs ervaring hebben in het werken met gezinnen met jongere kinderen. Maar voor wie nieuwsgierig is naar een uitgebreide en diepgaande vertaling van het eft-model in het werken met gezinnen met adolescenten, is dit boek zeker een aanrader.

Bert De Lange is psycholoog en gezinstherapeut binnen MPC Sint-Franciscus in Roosdaal en heeft een eigen praktijk in Affligem. Hij is junior opleider bij Rapunzel vzw in Diest. E-mail: bertdelange40@gmail.com.

Literatuur

- Diamond, G.S., Diamond, G.M., & Levy, S.A. (2014). *Attachment-based family therapy for depressed adolescents*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Hughes, D.A. (2011). *Attachment-focused family therapy*. New York: W.W. Norton.

Ik jij wij – Wat moet ik met mijn relatie?

Kries Van Damme (2019). Oostkamp: Stichting Kunstboek. 206 pp. € 20,95 euro. ISBN 978 90 5856 6317

Ankie Engels

Het vraagt een paar seconden. Dan ontcijfer ik het 'woord' in de illustratie onder de titel. Het is een samensmelting van de woorden wij, jij en ik. De kleuren helpen ze te onderscheiden, maar het blijft een verwevenheid, een complex in elkaar haken. Het vraagt een scherpe blik en een bewuste focus om de losse onderdelen te zien. Dit is

meteen een mooie metafoor voor een relatie. Met de woorden van de auteur: 'Ik met mijn verhaal, met mijn geschiedenis kom in contact met jou met jouw verhaal en jouw geschiedenis' (p. 12). 'Ik en jij vormen een wij. Een wij waar het fijn is om als jij en ik in liefde samen te leven' (p. 17). Of zo zou het kunnen zijn. Want de gedachte: 'Wat moet ik met mijn relatie?' is wellicht al eens door ieders hoofd gegaan. Relaties zijn namelijk vaak complex. Ze vragen inderdaad een zekere samensmelting, maar het is tevens belangrijk te focussen op de losse onderdelen, de ik en jij en het wij. Elk van deze drie elementen hebben een verlangen, angsten en grenzen, haalt